

DE GENTSE RADIODISTRIBUTIE : VEERTIG JAAR MUZIEK IN DE ARBEIDERSHUIS-KAMER

door Guido DESEYN

Draadloze radio versus kabeldistributie

De kabeltransmissie van radioprogramma's kende een ontwikkeling parallel aan deze van de draadloze uitzendingen.

Het principe van de distributie via kabel is zelfs ouder dan de radio. In 1880 reeds bestond er te Antwerpen de attractie van het *Orchestrion Téléphonique*, een soort kabeldistributie over een afstand van 3000 m, waarbij de muziek van het orchestrion uit het *Grand Café de la Paix* op de Keizerlei, kon worden beluisterd in de *Brasserie des Moines* op de Van Dyckkade (fig. 1).

Een aantal uitvindingen, die eveneens slechts véél later hun commerciële toepassing kregen, dateren van na deze datum : de radiogolven van *Hertz* (1887), de draadloze telegraaf van *Marconi* (patent 1896), de eerste draadloze uitzending van de menselijke stem door *Fissenden*, over een afstand van 1,6 km (1902), de radiolamp (triode) van *Fleming* (1904).

In 1910 plaatste een Amerikaans natuurkundige, *Lee De Forest*, een zogenaamde *Radiofoon* op het dak van het Metropolitan Opera House in New-York. Met behulp van dit toestel konden luisteraars tot op 160 km afstand de stemmen der zangers opvangen.

Tot aan de eerste wereldoorlog stegen de *radiophonie* en de bijhorende uitvindingen niet boven het peil van kermisattractie uit.

Alhoewel de toekomst blijkbaar aan de draadloze radio was weggelegd, boerde de kabeldistributie rustig verder.

Rond 1908 bv. kon men zich te Londen abonneren op de *Electrophone*, waarbij men met behulp van koptelefoons muziekprogramma's kon ontvangen (fig. 2).

Het was de eerste wereldoorlog die de concurrentiebalans van beide systemen in het voordeel van de draadloze *radiophonie* deed doorslaan. Voor oorlogsdoeleinden was men immers bijna uitsluitend aangewezen op draadloze uitzendingen.

Tussen de primitieve en uit losse elementen bestaande ontvangers en luidsprekers in hout

en koper die na 1920 furore maakten, en de luxueuse Art-Decoradio's en luidsprekers der jaren 30, uit gelakt plaatijzer, hout of bakeliet, was een lange weg van technische vervolmaking afgelegd. Toch bleef de aanschaf van een radio een dure investering voor de kleine man.

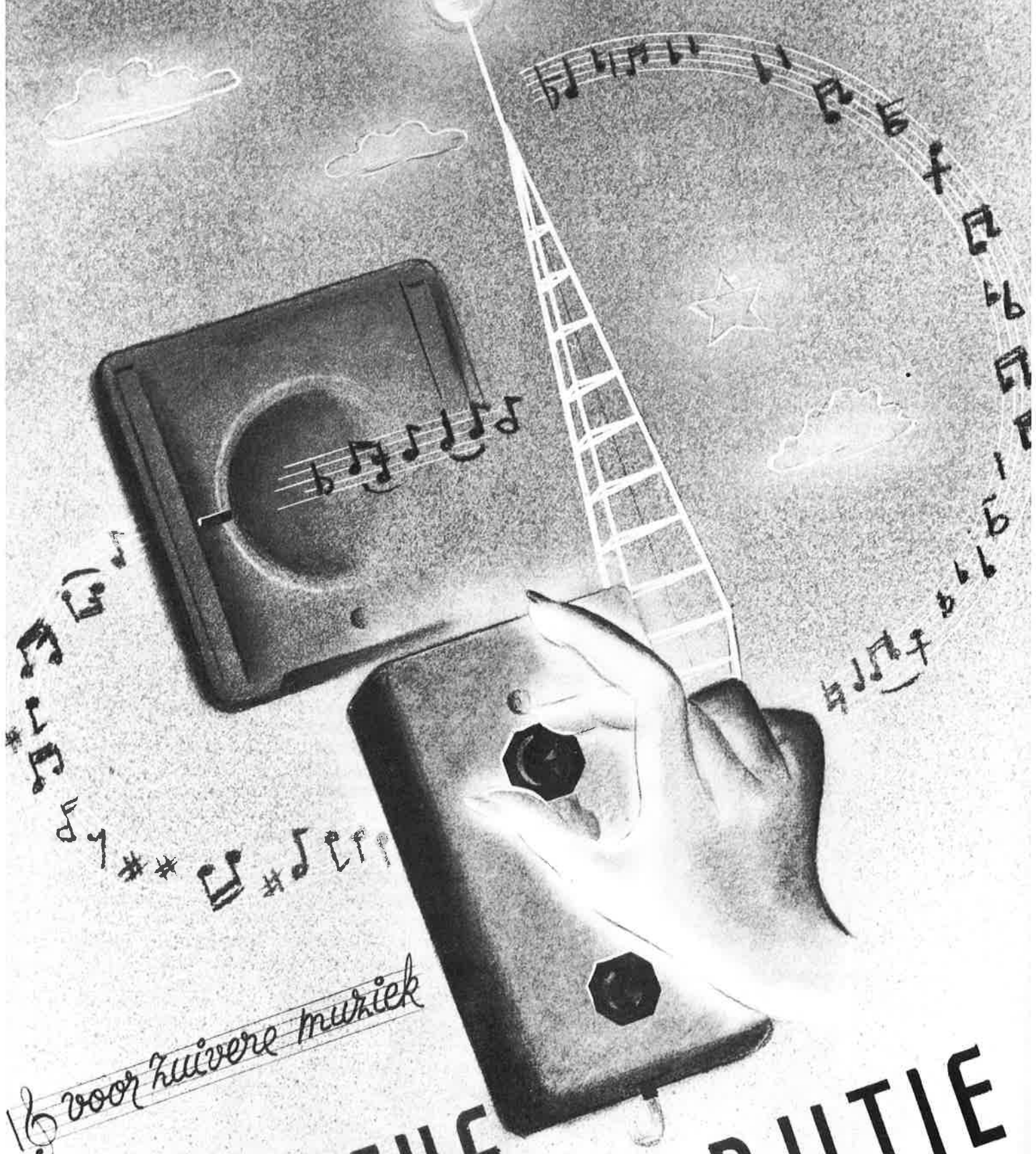
De radio-kabeldistributie daarentegen bracht in die jaren het medium radio wél binnen ieders bereik.

Het distributie-idee ontwikkelde zich uit het principe van de nog van elkaar gescheiden ontvanger en luidspreker.

Zo'n luidspreker was goedkoop in aanschaf en kon eventueel worden gehuurd. De ontvangst en eventueel de programmakeuze, werden gecentraliseerd in een studio, van waaruit de distributie in optimale omstandigheden en storingvrij via een kabelnet gebeurde (fig. 3).

Fig. 1 : 2 ontwerpen voor affiches GRD (G. Blommaert, Gent).

voor zuivere muziek

GENTSCHER RADIO-DISTRIBUTIE

K.A.

In de huiskamer moest enkel een luidspreker en een programmakiezer met versterker, worden aangesloten. Deze laatste was een discreet *bakske* in gelakt plaatijzer of bakeliet, dat overal kon worden aangebracht (fig. 4).

Radiophonie in België

De distributie via een kabelnet naar abonnees werd maar interessant als er genormaliseerde en bestendige radiouitzendingen plaatsgrepen, wilde men niet steeds moeten terugvallen op eigen muziekprogramma's.

Dit kon slechts met regelmaat gebeuren na de oprichting van het *Nationaal Belgisch Instituut voor Radioomroep* in 1930, de N.I.R.-I.N.R., de voorloper van de huidige B.R.T.-

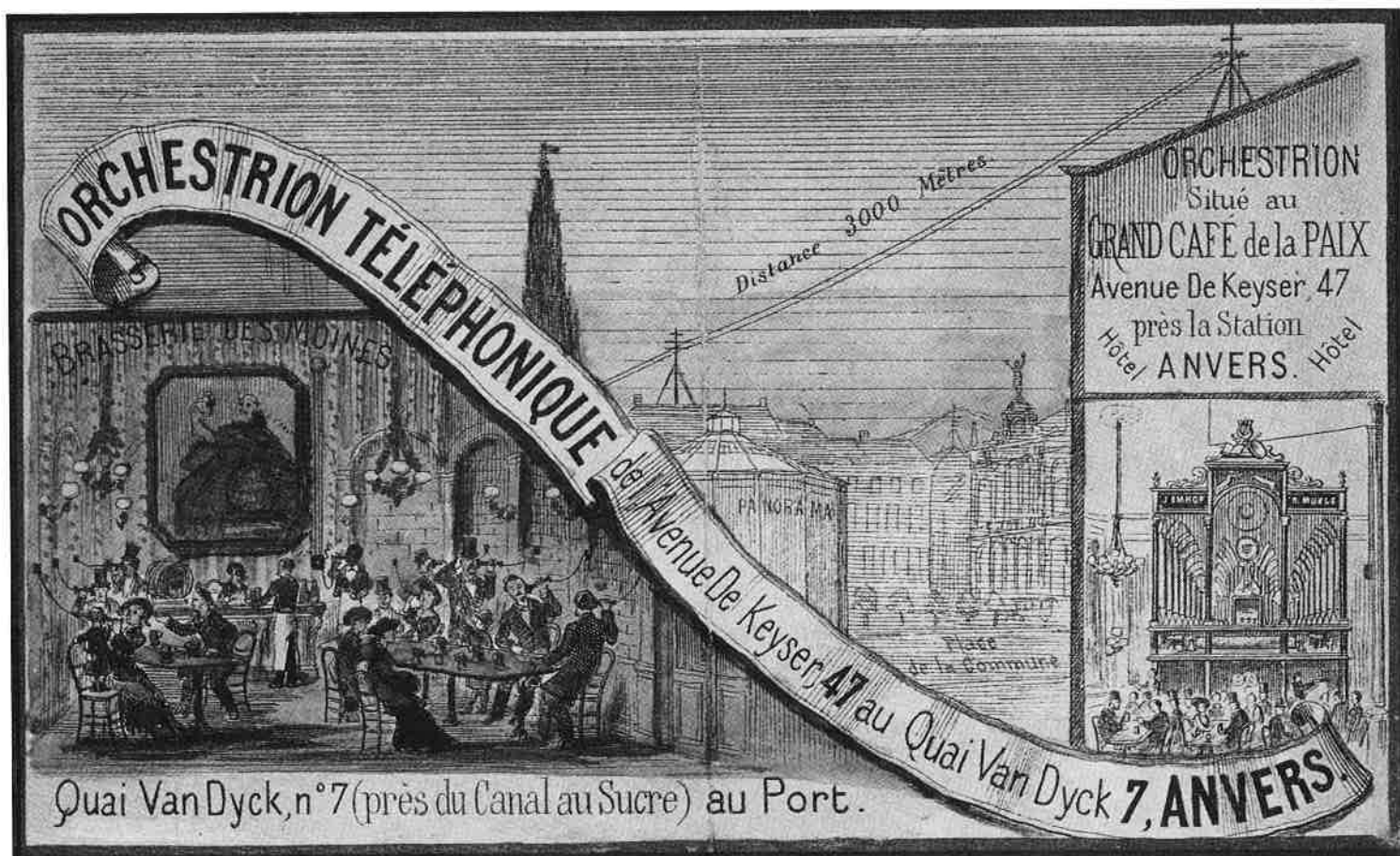
R.T.B.

Na de eerste wereldoorlog waren er in België al privé-radiostations. Vanaf 1922 vervaardigde de firma *Société Belge de Radioelectricité* (SBR) de eerste Belgische radiotoestellen en in 1923 stichtte zij de maatschappij *Radio Belgique* die eigen uitzendingen verzorgde. Dit eerste (franstalig) zendstation leefde hoofdzakelijk van radioreklame en legde de nadruk op muzikale uitzendingen.

Tussen 1923 en 1926 werden ook nieuwsberichten uitgezonden.

In de 30-er jaren kreeg SBR concurrentie van een tweede nationaal merk, de *Fabrique Nationale de Radio-electricité* (FNR), een afdeling van FN.

Na 1927 ontstond te Antwerpen de *Vlaamse Radiovereniging* (VRV) die vanuit de dieren-

verzameling Stroobants/Antwerpen - foto L. Lamberts

▲ kabeldistributie van muziek (Antwerpen 1880).

verzameling G.R.D. - foto's J. Buyens

kanaalkiezer-versterker van de GRD (links : ► gelakt plaatijzer, rechts : bakeliet).

verzameling G.R.D. - foto M.I.A.T.

affiche "Gentsche Radiodistributie" (steendruk W. Collier, Gent; ontwerp J. Robert). ►

tuin van Antwerpen uitzond via de zender *Radio-Zoölogie*, een relais-station van SBR. In 1929 kwam de katholieke *NV Radio* tot stand, die eigen Nederlandstalige uitzendingen verzorgde.

Nadien volgden andere privézendens, o.a. *SA-ROV* (Socialistische Arbeiders-Radioomroep voor Vlaanderen).

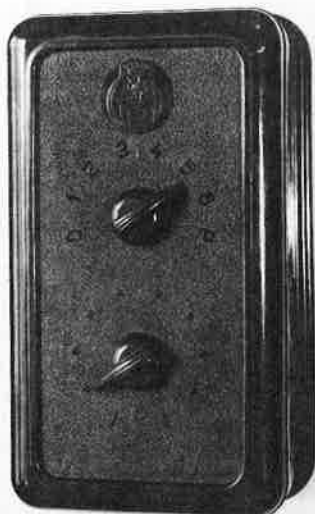
Door samenwerking tussen de franstalige *Radio Belgique* en de *NV Radio*, kwam het eerste belangrijke zendstation te Veltem tot stand, dat bij de oprichting van de *NIR* door de staat werd overgenomen.

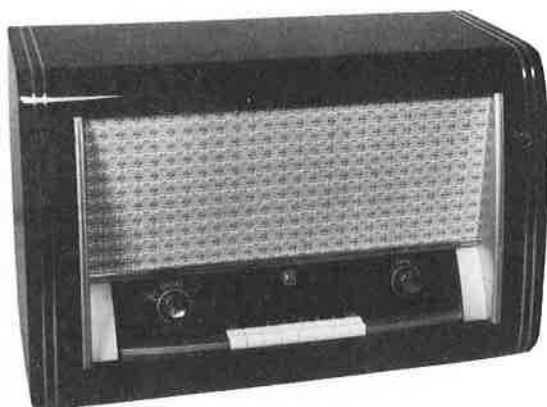
In 1935 werden aan het Flageyplein te Brussel uiteindelijk de eerste nationale studio's opgetrokken, één der interessantste gebouwen in Nieuwe-Zakelijkheidstijl van België.

De Gentse Radiodistributie

In 1933-1934 werd te Gent het studiebureel *SONARA* opgericht door de heren G. Somerhausen, Dooms en Fr. Mertens. Met de goedkeuring van het Gentse stadsbestuur (op 28 mei 1934) werden de lokalen van het speciaal daartoe uitgebreid elektrisch onderstation in de Van Stopenberghestraat ingehuurd. Deze gebouwen in functionele stijl waren ontworpen door architect A. De Bondt.

Uit dit *Studiebureel voor Radiophonie (Société Nationale de Radiophonie)* groeide in maart 1935 de *Gentse Radio Distributie (GRD)*, die bijna 40 jaar lang te Gent een eerste kabelradiosysteem zou exploiteren, en zou uitgroeien tot een begrip.

drie modellen van radio ("pick-up") meubels van GRD-makelij (50-er jaren). verzameling en foto's G.R.D.

Dit distributienet met ontvangst- en zendinstallatie werd uitgewerkt door ingenieur A. Somerhausen (fig. 5).

Op 10 mei 1935 volgde de exploitatievergunning door de minister van PTT en konden de uitzendingen een aanvang nemen o.l.v. Fr. Mertens, A. Somerhausen en Th. De Vynck (fig. 6 en 7).

Kort na de 18-daagse veldtocht, op 15 juli 1940, werden de installaties van de GRD bezet door de Duitsers. De oude leden van de directie werden de toegang tot de lokalen ontzegd. De Duitse autoriteiten stelden hun eigen medewerkers aan.

Na de bevrijding (13 oktober 1944) nam G. Somerhausen terug het voorzitterschap waar, en Th. De Vynck werd directeur van de GRD. Ook A. Somerhausen hernam zijn functie binnen het bedrijf.

In 1949-1950 werd een nieuwe ontvangst- en zendcentrale in bedrijf genomen, volledig in eigen beheer en door eigen technische dienst ontworpen en gerealiseerd, onder de leiding van A. Somerhausen.

In de 50-er jaren startte de GRD eveneens met de eigen productie van radiotoestellen (fig. 8). Op haar hoogtepunt van succes, in 1959, telde de GRD 12.563 abonnees. In juni 1958 werd eveneens gestart met een verkoop- en herstellingsdienst voor televisieapparaten en -antennes. Op 20 jaar tijd (1958-1978) werden er 6.932 geleverd en geplaatst.

In 1958-1959 ontwierp en realiseerde de GRD de eerste collectieve TV-antennes voor hoogbouw in Gent.

Deze diensten van de GRD bleven verder functioneren tot 1970, jaar waarin *Tevegenta* werd opgericht, waarbij de technische dienstchef van de GRD deze maatschappij vertegenwoordigde.

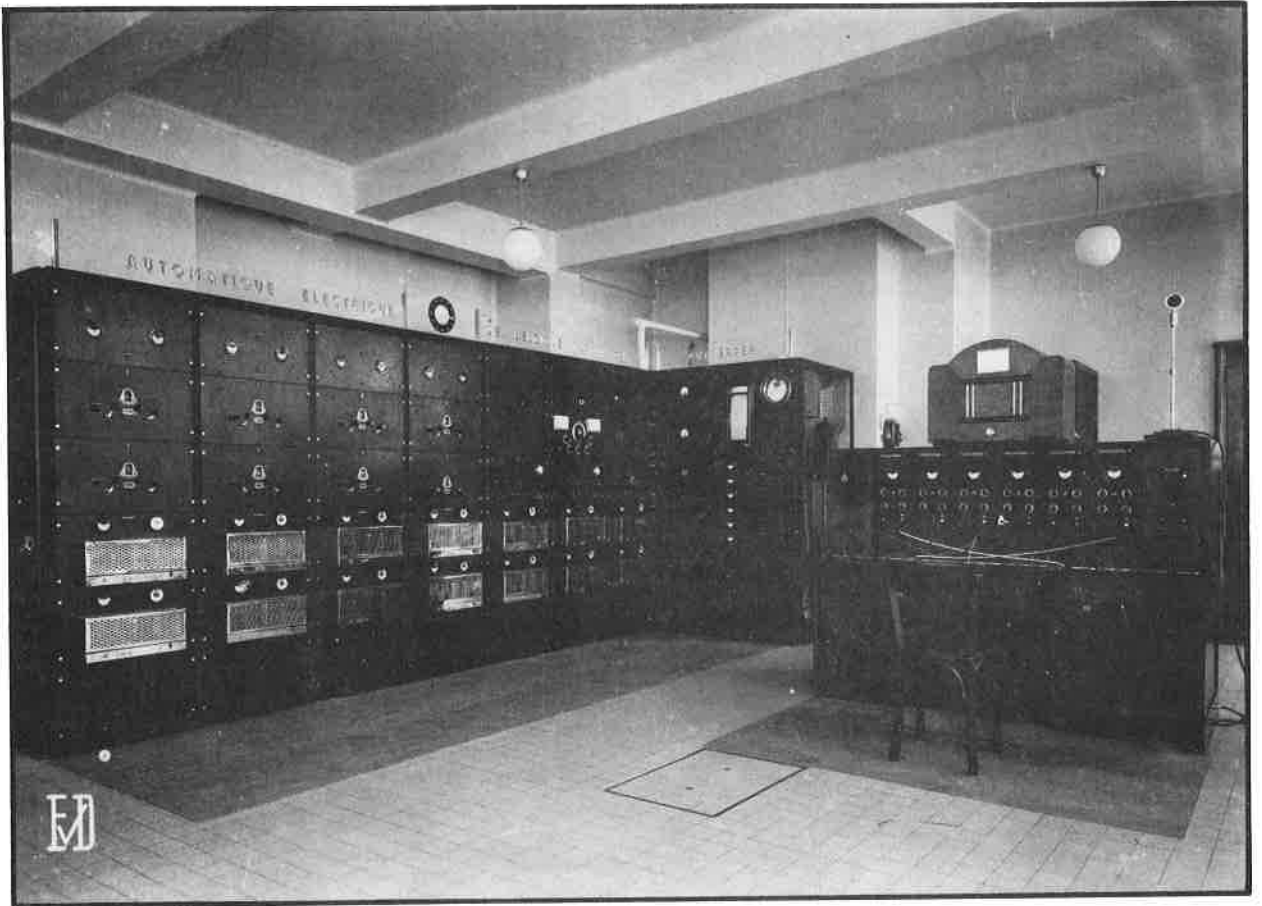
In de loop der jaren schakelde de GRD volledig over op de installatie van televisietoestellen, en van systemen van teledistributie voor Tevegenta, Teveoost, Tevelo, enz.

De firma bestaat nog steeds, doch met gewijzigd werkterrein.

Het valt te betreuren dat in een standaardwerk als "Evolutie van de Communicatiemedia" door Prof. Dr. Th. Luyckx, verbonden aan de Gentse Rijksuniversiteit, het fenomeen van de kabeldistributie, en in het bijzonder van de Gentse Radiodistributie, zo belangrijk voor de popularisatie van het medium radio, niet wordt besproken.

de GRD-studio uit 1935, geleverd en geplaatst door de "Automatique Electrique de Belgique" (Antwerpen). ▶

promotietekening van de kabeldistributie GRD (30-er jaren). ▶

verzameling en foto G.R.D.

verzameling G.R.D. - foto M.I.A.T.

